

Setembre social | Actualitzat el 04/09/2023 a les 07:00

Rubèn Suriñach: «La finalitat no és tant la utopia, sinó la lluita en si»

«A 'Tot era massa fràgil' porto al límit els debats que tenim avui des de l'economia social i solidària» | «Hi ha molt de mi separat en diferents personatges, tot i que en el protagonista hi sigui molt present»

Rubèn Suriñach, amb el llibre, a la parada de Pol-len Edicions a la Fira Litoral | Josep Comajoan

Rubèn Suriñach Padilla (Les Masies de Roda, 1984) és economista de formació i treballa dins de l'economia social i solidària. *Tot era massa fràgil*, editada per Pol-len Edicions, és la seva primera obra de ficció amb vocació pública. En l'àmbit de l'assaig, el 2017 va publicar *Les economies transformadores de Barcelona*. El vam entrevistar en l'última edició de la Fira Litoral.

La novel·la té dos fils temporals, el 2025 -molt similar a l'actualitat- i el 2045, amb una Barcelona devastada pel col·lapse i una situació política molt singular, amb dos protagonistes, un de personal, en Miki Batalla, un periodista que té poc menys de 40 anys el 2025 i, per tant, quasi 60 el 2045, vinculat a l'economia social i solidària, com en Rubèn Suriñach. I segon, en un segon pla, però no menys importants, les lluites col·lectives i els moviments socials, amb tota la complexitat d'aquest món. Primer, com és que et plantejés escriure una novel·la de ficció, i per què aquesta temàtica?

El primer impuls que em va portar a escriure la novel·la va ser, sobretot, per tenir un espai, un espai de ficció, on poder explorar les pors, els dilemes, les contradiccions i, dit de forma barroera, on treure les merdes.

És una catarsi personal?

Sí, sí, generar-me un espai on poder treure tot allò que em neguitejava per dins i no pots treure en el teu àmbit diari. Hi ha una novel·la que a mi em va marcar molt, que és *Asesinato en el Comité Central*, de Manuel Vázquez Montalbán, on, d'acord, el que ell fa és fer servir la ficció per fer una ucronia i treure tots els draps bruts del Partit Comunista. Evidentment, salvant totes les distàncies, vaig dir: necessito fer un exercici així per treure coses. Sí que és veritat que cada trama serveix per explorar uns temes. El 2025 està més enfocat sobre els dilemes que hi ha entre la reforma i la ruptura, a explorar els dilemes que et poden sortir en un moment d'agudització del conflicte polític i com reaccionem des dels moviments socials per fer front a una escalada repressiva i de conflictivitat social. El 2045 el tema és més la cerca de l'esperança en un context de crisi energètica profunda i d'agudització per l'escalfament global. Hi ha dos protagonistes, que són els motors de la narració, en Miki i la Clara, i la seva relació de parella, com està travessada per totes aquestes tensions polítiques i amb tots els moviments socials i l'economia social i solidària com a eix central. Hi ha aquests dos temes que volia explorar, un més vinculat al futur que ens espera i com podem fer front a un futur poc encoratjador i que no ens dona molt lloc per l'esperança, per la crisi ecològica i les seves conseqüències i, l'altre, d'un moment més actual, davant la situació de conflicte social.

En la presentació del llibre defineix la novel·la com del gènere *hope-punk*, el punk de l'esperança. En el pròleg, Alfons Pérez parla d'oximoron en ajuntar esperança i punk, que sempre s'ha caracteritzat més aviat pel *no future*. I de fet, i sense que fem cap spoiler, tota la novel·la, malgrat l'escenari distòpic que presenta, gens desitjable, la veritat, sí que té un rerefons d'esperança que alguna cosa de reversible hi ha en aquests escenaris de futur que ara mateix ja alguns estan dibuixant.

Sí, de fet, això del *hope-punk* és un subgènere literari que, en realitat, vaig descobrir després de fer la novel·la, però que, al final, em va venir a contextualitzar l'ànim des del qual jo havia fet la novel·la, que és presentar un futur, en el 2045, molt complicat, complex i amb molt patiment, amb aquest ancoratge que és el realisme ecològic en qualsevol escenari de futur que construïm. Però alhora, tot i haver-hi aquesta situació tan complexa, continuar amb la lluita i l'esperança. Hi ha algunes frases de l'Alexandra Rowland, que és qui va crear aquest concepte, que he connectat molt, també per la manera amb la qual jo milito en els espais col·lectius. N'hi ha una que diu que la utopia no és un sistema estable, que no existeix mai la utopia, sinó que, com a molt, podem tenir dos o tres segons de pau, d'assaborir la victòria, però que el mal no descansa i, per tant, nosaltres tampoc podem descansar. El que et ve a dir és que la finalitat no és tant la utopia, sinó la lluita en si. És la perseverança de la lluita i del que t'has d'alimentar és de l'esperit col·lectiu. Per això, sobretot el 2045, la trama va molt en aquest esperit de *hope punk*, d'un personatge que parteix de la negació, deprimat.

Rubèn Suriñach, en un moment de l'entrevista a la Fira Litoral Foto: Núria Segura Insa

Un *chapatote* personal, dius.

Un *chapatote* existencial. Té un *chapatote* molt bèstia, enmig d'una ciutat enfonsada, Barcelona, i com a partir d'un fet fortuït o no tan fortuït, ell comença a veure com pot sortir d'aquest pou, no només en l'àmbit emocional, sinó que la manera de sortir passa per la lluita i passa per la politització de la seva vida.

I en tot això, quin paper hi juga l'economia social i solidària? Economia, per cert, deixa-m'ho dir de passada, que si bé forma part d'aquest component d'esperança que el futur no té perquè ser col·lapse i prou, no queda pas gaire ben parada en la novel·la. Fins i tot en els agraïments finals, tu reconeixes que en moments has «disseccionat de forma crua, per explorar-ne virtuts, defectes i contradiccions». Suposo que és això que quan una cosa la coneixes i estimes és quan ets més autocrític.

L'exploració dels dilemes de l'economia social i solidària està molt present en la trama del 2025, que presento en el present i a través de cinc personatges que són en Fontàs, l'Edu, la Clara, en Miki i l'Íñigo. D'alguna manera, i en un context d'agudització del conflicte social molt bèstia, porto al límit els debats que tenim avui des de l'economia social i solidària, perquè han de prendre una decisió molt dràstica respecte a la situació actual. D'alguna manera, utilitzo la ficció per portar al límit aquests dilemes que tenim avui. Som un conjunt d'empreses, organitzacions, cooperatives, que fem economia, però ens movem des d'una lògica més lobbista de defensar els nostres interessos o ho fem des d'una lògica més de moviment social? I en un moment determinat, encara que vagi en contra dels nostres interessos econòmics, ho apostaríem tot per una lluita i una causa? Aquesta és la cruïlla en la qual poso l'economia social i solidària, amb aquests personatges, que són amics, s'estimen però que aquest dilema fa que la seva relació d'amor i amistats se senti tensada.

«A la novel·la em pregunto si l'economia social i solidària ens movem des d'una lògica més lobbista de defensar els nostres interessos o ho fem des d'una lògica més de moviment social»

Hi ha debats, com el «puto salt d'escala» que diu un dels personatges, de qui i què és realment economia social i solidària, de qui en forma part i qui no, si som més inclusius o no, si ha de ser més subvencionada o no? preguntes que es formulen alguns dels personatges, com «De què serveix el mercat social si al final hem d'anar a vendre al mercat capitalista?».

És una mica el que deia. Jo estant al nucli de l'economia social i solidària, estant a la XES des de fa molts anys, i a Opcions, són dilemes o dubtes que et travessen. I el que jo he intentat és explorar-los des d'aquesta via. Es parla d'una xarxa d'economies postcapitalistes que s'assembla molt el que és la XES avui. I també hi ha una voluntat de demostrar les misèries i les virtuts de l'assemblearisme. Hi ha assemblees novel·lades, que això és una cosa que em va costar bastant, però al mateix temps tenia tota la matèria primera per poder-ho fer i definir tots els rols que hi ha als espais col·lectius. Hi ha una part d'una crítica crua i descarnada de l'economia social i solidària, però des d'un àmbit constructiu perquè jo en formo part i, d'alguna manera, incito a la reflexió. És com un subtema. La novel·la no se centra en l'economia social i solidària, sinó que l'àmbit de militància dels seus personatges és aquest i és a través d'aquest espai sociopolític que viuen el conflicte més ampli que hi ha a la societat catalana.

En un moment donat, el protagonista diu referint-se al món de l'economia social i solidària que, abans del col·lapse, «nosaltres vivíem com si ja estiguéssim en crisi energètica». Aquesta és la clau que ens pot obrir les portes d'aquesta *hope*, d'aquesta esperança que el futur no serà tan desolador?

És una frase bastant optimista i tinc dubtes que realment el conjunt de l'economia social i solidària visqui com si ja estiguérem en la crisi energètica. Perquè precisament tot el tema ambiental i ecològic està en el centre del teixit cooperatiu de l'economia social i solidària, però crec que no està tan interioritzat com en aquesta frase tan optimista. Aquesta frase la diu un informàtic que des de la part tecnològica parla dels data centers i del programari lliure, que sí que la gent que està molt motivada avui en el tema del programari lliure realment treballen des de lògiques molt transformadores.

'Tot era massa fràgil' és la primera novel·la publicada per Rubèn Suriñach Foto: Núria Segura Insa

La novel·la té el seu component de suspens o thriller, i fins i tot si m'ho permets, de novel·la d'aventures, però també té un alt component emocional, centrat en les emocions i sentiments del protagonista, en Miki Batalla, en una deriva cap al que en algun moment defineixes de «chapapote existencial». I en el pròleg, Alfons Pérez diu que «preparar-se pel col·lapse també té a veure, i molt, amb la resiliència emocional i les seves motxilles». És ben bé això, no?

Hi ha un dilema entre les dues trames, el 2025 i el 2045. El 2045 hi ha un viatge emocional molt intens, no hi ha tanta presència de personatges perquè recorres més a través del Miki tot el que li va passant, que té més aquest component d'aventures, que ha d'anar sortejant tot el que li va passant amb un hacker de la resistència, que és el seu company en aquesta trama. En aquesta trama hi ha més introspecció, intensitat emocional, depressió. El 2025, totes les reflexions que es fan tenen a veure en com està tensada amb relació al conflicte polític que està creixent. Jo soc molt emocional i, naturalment, la novel·la i el protagonista es despullen emocionalment. L'Alfons, quan feia referència a la dimensió emocional al pròleg, parlava també del vessant emocional i l'amor en les masculinitats. D'alguna manera, el que he volgut és que un personatge masculí parlés des del vessant emocional. I el conflicte polític no l'abordava només des de la raó, des d'aquesta raó militant, sinó que també l'abordava des d'un lloc més emocional perquè li travessava les seves relacions d'amor i amistat.

En aquest futur distòpic de 2045, conviuen -o malviuen- les anomenades classes A, B i C. Això de la classe B imagino que és un recurs per donar-li un paper protagonista a l'anomenat Mercat Social, o el que ha quedat de l'antiga economia social i solidària en aquella època del 2045. Però, en part no és caure en la trampa de la «classe mitjana», quan en realitat aquesta classe forma part d'aquest 99% d'aquella classe que no és privilegiada, extractivista, elitista ni res?

Una de les coses que volia del 2045 és imaginar-me com seria Catalunya en un context d'agudització de la crisi energètica i de la crisi climàtica. Jo volia construir una ficció climàtica o una distopia climàtica aquí.

Que n'hi ha molt poques.

N'hi ha molt poques. I en tenia ganes, perquè soc lector d'aquest tipus de gènere. Aquí vaig recórrer a una cosa, que és bastant clàssica a la literatura distòpica, com és la segregació social explícita, en grups socials. Aldous Huxley a *Un món feliç* ho definia en cinc grups, si no m'equivoco. El grup B, en realitat, representa el mercat social, el 20% de la població, però un estrat social perfectament limitat, que és conseqüència del que va passar el 2025. Té una explicació dins de la història. No seria ben bé la classe mitjana, sinó que és el 20% de la població que no viu en la pobresa.

«D'alguna manera, el que he volgut és que un personatge masculí parlés des del vessant emocional»

Un gueto positiu.

Sí, és la utopia dins de la distopia. En un moment del llibre es diu que la utopia dins de la distopia és aquest 20% que, gràcies a un pacte, aconsegueix persistir entre les elits, que són un 5%, i la resta de la població, que viu com pot en aquest context de crisi ecològica. M'interessava explorar la dialèctica social entre aquests tres grups i mostrar com les grans masses de la població han marxat de la ciutat, barris sencers de Barcelona es dediquen a la mineria urbana per extreure materials. Hi ha molta gent que està pelant cables, que va recuperant materials tots el dia. S'han cultivat zones que no estaven cultivades amb cultius llenyosos per poder cremar i tenir un mínim de combustible. El 2045, més enllà de la dimensió social o sociopolítica dels grups socials, és també veure com viuen amb relació a la crisi climàtica i com els rics viuen en l'ecologisme dels rics, que és també un altre concepte que faig servir.

Això és una altra cosa que et volia preguntar pel concepte de «l'ecologisme dels rics» i en aquest l'escenari distòpic de 2045 tindria molt del que ara en diem «ecofeixisme», que no surt aquest concepte, sinó aquest altre. Anem cap aquí, si no vigilem, Rubèn?

L'ecologisme dels rics té per objectiu que les elits continuïn vivint com viuen ara a costa de l'extracció de recursos dels països del sud, a costa d'explotar les classes populars d'aquí i amb recintes fortificats on viuen les classes altes. En un moment determinat, el Miki entra en un edifici que té aires condicionats, que té totes les comoditats d'avui i diu: això és un parc temàtic d'inicis del segle XXI. He posat el pitjor escenari pel que fa a la dimensió biofísica o ambiental que, crec, serà comú en tots els escenaris que abordem, però també he posat les pitjors condicions sociopolítiques, que tenen origen en el que passa el 2025. Hi ha un gran disruptor, que fa que l'Estat es militaritzi, agafi la deriva autoritària i que es formi la resistència, la guerrilla que es funda el 2025 per lluitar i agafar la via armada per enfrontar-se al règim. El 2045 hi ha un règim ecofeixista en guerra, que és el pitjor escenari de tots. Per poder explorar tots aquests dilemes necessitava portar-los a l'extrem i això vol dir situar-los en una guerra i un nivell de conflictivitat molt gran perquè tot estigui més a flor de pell.

Miki Batalla és el nom del protagonista i també el nom que té Rubèn Suriñach a Twitter, per exemple. Què té el Miki Batalla de la novel·la de Rubèn Suriñach? I no només això, sinó també la seva vinculació amb l'economia social i solidària, els seus orígens osonencs, tot i

que no es diu quina edat té, penso que també deu coincidir força? pensaves molt en tu quan construïes el personatge?

Pensava en nosaltres. Pensava en mi des d'un nosaltres compartit. El nom de Twitter és una trampa que em vaig fer, perquè quan em vaig fer el compte de Twitter pensava que no publicaria mai aquesta novel·la, perquè ja l'havia aparcat, i resulta que uns anys després l'he publicat i ara és molt difícil destriar la meua identitat.

Un moment de l'entrevista a Rubèn Suriñach a l'última Fira LITERAL Foto: Núria Segura Insa

Vas fer primera la novel·la i, després el compte de Twitter.

Si, la novel·la vaig començar a escriure el 2015, i el 2016 em vaig posar amb l'Ateneu Barcelonès a fer cursos d'escriptura. I el compte de Twitter el vaig fer més tard. Hi ha molt de mi, és evident, hi ha molt de nosaltres. Hi ha molt de mi separat en diferents personatges, tot i que en el protagonista hi sigui molt present, moltes coses que tenen a veure amb mi, en el meu caràcter i la forma d'abordar les coses. En els altres personatges també, perquè jo soc Gèminis, com en Xavi em recorda moltes vegades, tinc moltes cares.

Tornem al mercat social. Primer: en l'escenari de 2025 es parla de «mercat social» amb una entitat pròpia força consolidada. El 2023, realment estariem en aquest escenari? Jo aquí, si m'ho permets, sí que hi he vist molta ficció. Què té de realitat i què té de "miratge" l'«oasi del mercat social» actual, per dir-ho en paraules que surten en el llibre, tot i que allà la cita és de la part de 2045?

El mercat social i l'economia social, en termes materials i en el teixit econòmic, és minoritària, però no crec que sigui anecdòtica, sobretot, si l'amplies en altres àmbits que no són els més militants com el cooperativisme o el tercer sector. Crec que té una entitat social i política que potser en la

novel·la l'augmento perquè pugui estar al centre del conflicte polític. Potser soc una mica optimista, però al final també hi ha una part de construccions de visions de futur per veure què és al que ens podem enfrontar quan l'economia social i solidària es faci gran. Si realment arribem a tenir el 15% o el 20% de l'ocupació, què passarà amb el poder tant intern com des de fora. Això és una ficció, però ens serveix per tenir una mica les alertes.

«M'interessava explorar la dialèctica social entre aquests tres grups i mostrar com les grans masses de la població han marxat de la ciutat, barris sencers de Barcelona es dediquen a la mineria urbana per extreure materials»

En el llibre, una de les protagonistes, parla d'«utopia decreixentista». Realment, ara per ara, és una utopia? O encara som a temps de revertir alguna cosa, i potser, també prenent-te paraules del llibre, som a temps de deixar de «jugar a passar per sobre la natura»?

En paral·lel a la novel·la, des de la XES hem engegat el projecte «Futurs (im)possibles», que, bàsicament, el que busca és fer tallers d'escenaris de futur en diferents sectors i territoris per preparar-nos per l'escenari que ve. I també intentar generar un front comú de moviments socials per caminar cap a una transició social justa i democràtica. Per tant, jo, almenys en la meua vessant personal i política, estic fent tot el possible perquè aquesta utopia decreixentista sigui possible. És una mica allò que la utopia no és un sistema estable, és aquesta lògica *hope punk*, no és tant el fi, sinó el procés en si mateix. No em pregunto si és possible? ho faig i ho empenyo.

L'última pregunta Rubèn, «tot era massa fràgil» el 2025. El 2023, tot és massa fràgil?

Sí [pausa]. Sí, sí. De fet, absolutament. Els senyals d'alarma són cada vegada més inqüestionables, tant com de l'escalfament global com de crisi energètica. Llavors, hi ha catalitzadors com la covid, la guerra d'Ucraïna, que formen part d'un procés bastant irreversible d'esgotament de recursos i d'escalfament global, que aquest sí que és reversible en una part. Ara estem en aquesta cruïlla. La trama del 2025, en un principi, era la trama del 2018, però la vaig haver de tirar endavant perquè, si no [riu], l'hauria d'haver situat en el passat. Així que, sí, sí,, tot és massa fràgil, però aquí estem nosaltres.